

**QORTI CIVILI
(SEZZJONI TAL-FAMILJA)**

**ONOR. IMHALLEF
RAYMOND C. PACE**

Seduta tat-30 ta' Gunju, 2005

Citazzjoni Numru. 356/2003

A

vs

Dr. Anthony Cutajar u I-Prokuratur Legali Louisa Tufigno li b'digriet tat-12 ta' Dicembru 2003 gew nominati bhala kuraturi deputati sabiex jirraprezentaw lill-assenti B.

Il-Qorti,

I. PRELIMINARI.

Rat ic-citazzjoni attrici datata 7 t'April 2003 a fol. 1 tal-process fejn gie premess:-

Illi l-attrici zzewget lill-konvenut fit-13 ta' Mejju 1991, mil-liema zwiget twieldu zewgt itfal Luca u Alessandro ta' hdax-il sena (11).

Illi I-kunsens tal-partijiet ghal dan iz-zwieg kien vizzjat b'difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju fuq il-hajja mizzewga jew fuq id-drittijiet u d-dmirijiet essenzjali tagħha;

Illi I-kunsens tal-partijiet kien inkiseb bl-eskluzjoni pozittiva taz-zwieg innifsu jew ta' xi wieħed jew wahda aktar mill-elementi essenzjali tal-hajja mizzewga;

Illi għalhekk, I-imsemmi zwieg huwa null skond it-termini ta' **I-artikolu 19 (1) (g) u / jew (d) u / jew (f) ta' I-Att XXXVII tal-1975 li Jirregola z-Zwigijiet.**

Illi I-istess attrici talbet lil din il-Qorti sabiex għar-ragunijiet premessi:-

1. Tiddikjara u tiddeciedi illi z-zwieg ikkuntrattat bejn I-attrici u I-konvenut huwa null u bla effett; u

Bl-ispejjez kontra I-konvenut li huwa ngunt sabiex jidher in subizzjoni.

Rat id-dikjarazzjoni attrici a fol. 3 tal-process;

Rat il-lista ta' xhieda u d-dokumenti esebiti a fol. 4 u 5 tal-process;

Rat id-digriet affidavit moghti lill-attrici fid-19 ta' Mejju 2003 fejn il-Qorti pprefiggietilha terminu ta' disghin (90) gurnata sabiex tipprezenta x-xhieda kollha tagħha producibbli bil-procedura ta' I-affidavits bin-notifika lill-kontro-parti jew lid-difensur tieghu.

Rat in-nota ta' I-attrici **A** datata 6 ta' Gunju 2003 li permezz tagħha esebiet I-affidavit **tagħha**, ta' missierha **Carmelo Borg**, u ta' huha **Father Claudio Borg O.P.**

Rat il-verbal tas-seduta tas-16 t'Ottubru 2003.

Rat I-inkartament fejn b'digriet tat-12 ta' Dicembru 2003, il-Qorti fuq talba ta' I-attrici nnominat lil Dr. Anthony Cutajar u lill-Prokuratur Legali Louisa Tufigno bhala

Kopja Informali ta' Sentenza

kuraturi deputati sabiex jirrappresentaw lill-assenti konvenut B.

Rat il-verbal tat-3 ta' Frar 2004 fejn ma deher hadd u l-kawza giet differita *sine die*.

Rat ir-rikors ta' l-attrici datat 7 ta' Settembru 2004 fejn talbet li l-kawza tigi riappuntata ghas-smiegh ghal kontinwazzjoni, liema talba giet milqugha b'digriet tad-9 ta' Settembru 2004 fejn il-kawza thalliet għad-9 ta' Novembru 2004.

Rat in-nota ta' l-eccezzjonijiet tal-kuraturi deputati ta' l-1 t'Ottubru 2004 a fol. 49 fejn gie eccepit:-

1. Illi f'dan l-istadju huma ma humiex edotti mill-fatti tal-kawza billi sa issa għadhom ma kkomunikawx ma' l-assenti minnhom rappresentat.
2. Salvi eccezzjonijiet ulterjuri.

Rat id-dikjarazzjoni u l-lista tax-xhieda tal-kuraturi deputati a fol. 49 tal-process.

Rat il-verbali tad-9 ta' Novembru 2004, u tad-19 t'April 2005 fejn Dr. Frank Cassar ghall-attrici nforma lill-Qorti li m'ghandux indirizz ta' l-assenti. Il-kuratur Dr. Anthony Cutajar irrimetta ruhu ghall-provi, u l-kawza giet differita għas-sentenza għat-30 ta' Gunju 2005.

Rat id-dokumenti esebiti.

Rat l-atti kollha l-ohra tal-kawza.

II. KONSIDERAZZJONIJIET.

(i) PRINCIPI LEGALI.

Illi l-attrici bbazat l-azzjoni tagħha fuq premessi li huma kkontemplati fl-artikolu 19 (1) (d) u (f) tal-Kap 255 tal-Ligijiet ta' Malta u cjoe` l-Att dwar iz-Zwieg. Jigi rilevat li f'kawzi pprezentati minn Dr. Frank Cassar ripetutament

jigi citat ukoll **I-artikolu 19 (1) (g)** li ghal darba ohra meta wiehed ihares lejn ix-xhieda jkun ovvju li ma għandu x'jaqsam xejn mal-kaz, izda l-format tac-citazzjoni pprezentata minnu baqa' ma tbiddilx sal-lum, u għalhekk din il-Qorti qed tagħmel din l-osservanza għal darba ohra fis-sentenza.

Illi l-attrici tjissottometti illi z-zwieg bejnha u bejn il-konvenut għandu jigi dikjarat null *inter alia stante* li l-kunsens tal-parijiet kien vizzjat a bazi ta' **I-artikolu 19 (1) (d) tal-Kap 255** li jghid:-

“jekk il-kunsens ta’ xi wahda mill-partijiet ikun vizzjat b'difett serju ta’ diskrezzjoni ta’ gudizzju fuq il-hajja mizzewga, jew fuq id-drittijiet u d-dmirijiet essenziali tagħha, jew b'anomalija psikologika serja li tagħmilha mpossibbli għal dik il-parti li taqdi l-obbligazzjonijiet essenziali taz-zwieg.”

Illi dwar dan is-sub-artikolu din il-Qorti kif presjeduta diga' kellha okkazjoni tezaminah, u għalhekk tagħmel referenza għas-sentenza **“Joseph Borg vs Maria Nicolina Cutajar għa` Borg”** (Cit. Nru. 1564/97/RCP – deciza fil-21 ta' Ottubru 1999) u ghall-principji hemm enuncjati.

Illi fis-sentenza **“Kevin Spiteri vs Avukat Dr. Renzo Porsella-Flores et noe”** (Cit. Nru. 2443/97/RCP – deciza 18 ta' Jannar 2000) il-Qorti għamlet referenza għall-espozizzjoni ta' **Viladrich**:

“Thus, there is grave lack of discretion of judgement when it is proven that a contracting party lacks intellectual and volitional maturity necessary to discern, in view of binding oneself in an irrevocable manner, the essential rights and duties of marriage, which are the object of mutual surrender and acceptance. The discretion of judgement refers to that degree of maturity of comprehension and of will of the contracting parties which enables them to give and receive each other, through a juridical bond, in a unique community of life and love. This community is indissolubly faithful, ordered to the good of the spouses as well as to the procreation and education of the offspring”

(**Viladrich, P.J.**, “**Matrimonial Consent in Code of Canon Law Annotated.**” (Montreal, 1993), p. 686).

Illi kwantu ghall-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg, din il-Qorti tifhem li, fin-nuqqas ta' definizzjoni jew indikazzjoni fil-**Kap. 255**, dawn l-obbligazzjonijiet essenzjali huma dawk li fis-socjeta` Maltija dejjem u nvarjabbilment gew ritenuti bhala l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg. Dawn huma “*the obligation concerning the conjugal act or carnal union, as bodily union and basis of procreation; the obligation of the community of life and love as an expression of the union between man and woman, mutual well-being, which is inseparable from the provision of an environment conducive to the reception and education of children; and the obligation to receive and bring up children within the context of a conjugal community. It is important to remember that these essential obligations must be mutual, permanent, continuous, exclusive and irrevocable so that there would be incapacity if one of the contracting parties should be, due to a psychological cause, incapable of assuming these obligations with these essential characteristics*” (**Viladrich, P.J.**, op.cit., p. 687).

Illi wkoll fis-sentenza “**Alexandra sive Sandra Farrugia vs Raymond Farrugia**” (P.A. (VGD) 10 ta’ Settembru 1997) inghad wkoll li:-

“*Kwantu għad-difett serju ta’ diskrizzjoni ta’ gudizzju – artikolu 19 (1) (d) – biex ikun hemm nuqqas serju ta’ diskrezzjoni ta’ gudizzju jrid ikun hemm inkapacita’ psikika (mhux necessarjament anomalija psikologika fis-sens mediku psikjatriku) jew kostituzzjonali li wiehed jagħraf u jirrifletti, jew li jiddeċiedi liberalment, fuq l-oggett tal-kunsens matrimonjali (“**Isabelle Zarb vs Stephen Attard**” – P.A. 21 ta’ Novembru 1995). Mhix għalhekk kwistjoni ta’ nkompatibbilta’ ta’ karatru, jew ta’ decizjoni jew decizjonijiet zbaljati. Il-paragrafu (d) ikompli jitkellem dwar “anomalija psikologika serja li tagħmilha mpossibbli għal dik il-parti li taqdi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg.” Il-Qorti tosserva li l-ligi tagħna tirrikjedi mhux biss anomalija psikologika tkun wahda serja, izda li tkun tagħmilha mpossibbli mhux sempliciment diffici, li wieħed*

jaqdi l-obbligazzjonijiet essenziali taz-zwieg ossia jassumihom.”

Illi ghalhekk b'difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju l-legislatur ma riedx ifisser semplicemente kwalsiasi stat ta' mmaturita` li parti jew ohra fiz-zwieg tista' tkun fiha fil-mument li jinghata l-kunsens reciproku (“**Nicholas Agius vs Rita Agius gja' Caruana**” – P.A. (VDG) tal-25 ta' Mejju 1995).

Illi li kieku l-legislatur irrikjeda maturita` shiha u perfetta, ftit jew addirittura ebda zwieg ma kien ikun validu. In-nuqqas ta' *discretio judicii* hu kuncett guridiku ntrinsikament marbut mal-kapacita` ta' parti jew ohra fiz-zwieg li taghti l-kunsens liberu u xjenti tagħha għar-rabta taz-zwieg. Kif jispjega l-gurista **Colagiovanni** meta sostna li:-

“Il matrimonio, in quanto patto ossia “foedus” ... ... richiede una capacita` intellettuale e volitiva al di sopra di ogni altro contratto che e` per lo meno rescindibile, in casi determinati dalla legge, richiede quindi una integrita` di mente e di liberta`, dato che ... ... si tratta di assumersi una “servitus” per tutta la vita” (**Forum**, 1990, Vol. 1 part I, p. 72).

Illi pero` kif gja' nghad, b'immaturita` jew difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju d-dottrina u l-gurisprudenza *“non si riferiscono ad una piena e terminale maturita`, non esigono nei nubenti una conoscenza perfetta ed esaustiva di ciò` che comporta il matrimonio, non richiedono una preveggenza chiara ed assoluta di ciò` che può comportare la vita coniugale, né` un perfetto equilibrio volitivo-affettivo, né` infine una conoscenza perfetta delle motivazioni della scelta matrimoniale. Ecco perché riesce più appropriato l’uso del termine discrezione di giudizio, che fa riferimento ad un certo discernimento ma non implica il raggiungimento di una maturita` piena”* (**Pompedda, M.F., “Il Consenso Matrimoniale in Grochlewski” – Pompedda – Zagglia, “Il Matrimonio nel Nuovo Codice di Diritto Canonico”** (Padova, 1984), pagina 46).

Illi kif gie affermat diversi drabi minn din il-Qorti, inkluz fis-sentenza “**Alessandra sive Sandra Mc Monagale qabel Mamo vs Mario Mamo**” (P.A. (VDG) 26 ta’ Ottubru 2000) ikun hemm id-difett serju ta’ diskrezzjoni ta’ gudizzju fis-sens ta’ l-ewwel parti tal-paragrafu (**d**) imsemmi kemm-il darba jirrizulta li, “*fil-mument ta’ l-ghoti tal-kunsens matrimonjali, parti jew ohra tkun priva b’mod sostanzjali, ossia gravi, minn dik il-fakolta` kritiko-estimativa jew kritiko-valutativa dwar l-oggett tal-kunsens taz-zwieg, jew minn dik il-maturita` affettiva li hija presuppost ghal ghazla libera dwar l-imsemmi oggett. Id-difett serju ta’ diskrezzjoni ta’ gudizzju, ghalhekk, ma hux semplicemente nuqqas ta’ hsieb, nuqqas ta’ riflessjoni; anqas ma jfisser li wiehed jaghmel ghazliet jew jiehu decizjonijiet zbaljati – infatti decizjoni jew ghazla zbaljata hi perfettamente kompatibbli ma’ diskrezzjoni ta’ gudizzju*” (ara, “**Emanuel Camilleri vs Carmen Camilleri**”, (P.A., 10 ta’ Novembru 1995).

Illi l-istess sentenza tkompli tghid “*li parti fiz-zwieg ma tkunx fehmet sufficientement, fis-sens li ma tkunx hasbet bizzejjed jew ma tkunx irriflettiet bizzejjed fuq il-hajja mizzewga jew fuq id-drittijiet u d-dmirijiet essenzjali tal-hajja mizzewga, ma jammontax necessarjament ghal difett (serju) ta’ diskrezzjoni ta’ gudizzju*” (“**Selina-Maria Vella Haber vs Joseph Gatt**”, P.A., 15 ta’ April 1996). ”

Illi ghalhekk biex ikun hemm in-nuqqas jew difett serju ta’ diskrezzjoni ta’ gudizzju kif ravvizat fl-artikolu 19 (1) (**d**) irid ikun hemm l-inkapacita` psikika (mhux necessarjament anomalija psikologika fis-sens mediku / psikjatriku) jew kostituzzjonali li wiehed jaghraf u jirrifletti, u li jiddeciedi liberament, fuq l-oggett tal-kunsens matrimonjali (ara f’dan is-sens, fost ohrajn, “**Jacqueline Cousin vs Bernard Simler**”, P.A., 3 ta’ Gunju 1998; “**Roseanne Cassar vs Kenneth Cassar**”, P.A. 19 ta’ Ottubru 1998; u “**Carmelo Grima vs Mary Andrews**”, P.A., 2 ta’ Novembru 1998).

Illi proprju ghalhekk ukoll il-legislatur jirrikjedi li d-difett ta' diskrezzjoni jrid ikun wiehed serju u l-anomalija psikologika tkun wahda serja.

Illi kif jispjega **Bersini**, id-diskrezzjoni ta' gudizzju tikkonsisti f'zewg elementi distinti izda konkorrenti w interdipendenti:-

*“La piena avvertenza e il deliberato consenso ... . La piena avvertenza si riferisce alla sfera intellettiva, il deliberato consenso a quella volitiva. In altri termini, la discrezione di giudizio comprende la maturità di giudizio e la maturità affettiva ... . La maturità di giudizio comporta una conoscenza critica proporzionata all’ atto da compiere, agli obblighi essenziali da assumersi e ai doveri coniugali che ne derivano proiettati nel futuro. La maturità affettiva comporta generalmente quella adeguata evoluzione degli istinti, degli affetti, dei sentimenti, della emotività che se sono turbati o inadeguati intaccano direttamente la volontà e possono privare della libera scelta interiore. Abbiamo così una mancanza di consenso libero (immaturità affettiva) e ponderato (immaturità di giudizio)” (**Bersini, F.**, “Il Diritto Canonico Matrimoniale.” (Torino, 1994), p. 97).*

Illi l-istess awtur, imbagħad ikompli jispjega dwar kemm irid ikun serju d-difett ta' diskrezzjoni biex wiehed ikun jista' jghid li hemm id-difett fil-kunsens u l-konsegwenti nullità taz-zwieg:-

“Se ci si chiede quale grado di discrezione di giudizio possa ritenersi proporzionato al matrimonio, rispondiamo anzitutto che, sia per la conoscenza intellettiva come per la deliberazione volitiva, dovrà essere maggiore di quello richiesto per peccare mortalmente e per stipulare gli altri contratti. Il motivo sta nel fatto che il consenso matrimoniale riguarda obbligazioni che si proiettano nel futuro ed è ordinato all’ assunzione di uno stato di vita che incide su tutta l’ esistenza con un contratto perpetuo e irrinunciabile che comporta una serie di gravi obblighi ad esso inerenti. Per dare un valido consenso, non è sufficiente il grado di ragione col quale speculativamente

uno sappia che cosa e` il matrimonio; e` necessaria la maturita` di giudizio capace di ponderare in concreto i doveri e i diritti che uno deve assumersi per tutta la vita. In altri termini, e` necessaria la discrezione non tanto per l' atto in se, al momento di emettere il consenso, quanto per gli impegni che da quell' atto derivano. Una discrezione che impegni per il futuro. Ovviamente si richiede una ponderazione degli impegni sostanziali del matrimonio e non di tutto il suo valore etico, religioso, sociale, giuridico ed economico, altrimenti ben pochi sarebbero in grado di emettere un valido consenso. Ogni volta che i contraenti abbiano raggiunto l' eta prescritta dal legislatore per poter contrarre matrimonio, si presume che essi siano in possesso della debita discrezione di giudizio; tale presunzione, tuttavia, ammette prove in contrario. Pertanto, qualora si possa dimostrare, per qualsiasi motivo, la capacita` intellettuale e volitiva sopra descritta sia gravemente alterata o addirittura mancante, si dovrà ritenere che il vincolo matrimoniale sia nullo per difetto di discrezione di giudizio” (ibid. pp. 97-98).

Illi hawnhekk il-Qorti pero`, tixtieq tippreciza li ghazla libera, kunsens hieles, ghar-rabta taz-zwieg mhux sinonimu mal-kuncett ta' ghazla facili, u dan kif gja' gie ndikat fis-sentenzi fuq kwotati, tant li nghad li:-

“... ... se il soggetto non e` in grado di superare [i] condizionamenti interiori, allora si dira` che la scelta di lui non e` stata libera; lo sara` invece qualora pur pressato da tali impulsi provenienti dal proprio psichismo, da un' affettività non sufficientemente matura o anomala, e quindi anche di fronte a conflitti interiori, sara` stato capace di superarli, di dominarli razionalmente, di scegliere con autonomia ... ... In ogni caso, i nubenti debbono aver coscienza di assumere vere obbligazioni (e reciprocamente di concedere veri diritti) di creare cioe` col matrimonio un patto che vincola a un comportamento idoneo e adeguato alla specifica società coniugale, sia nei riguardi dell' altra parte sia nei riguardi della prole” (Pompedda, M.F., “Incapacità di Natura Psichica in Matrimonio Canonico: Fra Tradizione e Rinnovamento.” (Bologna, 1991), pp. 231, 233).

Illi kwantu għad-difett fil-kunsens dovut ghall-anomalija psikologika serja li tagħmilha mpossibbli għal dik il-parti li taqdi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg, il-ligi tagħna, bħad-dritt kanoniku (**Can. 1095 (3)**) tirrikjedi mhux semplici diffikulta` izda mpossibbila` li wieħed jaqdi ossia jassumi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg. Inkapacita` jew impossibbila` vera f'dan il-kuntest hi ipotizzabbi biss fil-prezenza ta' anomalija psikologika serja li, independentement minn kif wieħed jagħzel li jiddefiniha jew jiklassifikaha fil-kamp tal-psikjatrija jew tal-psikologija, tintakka sostanzjalment il-kapacita` “*di intendere e / o di volere*”. “*L’incapacita` di assumere gli oneri essenziali della vita coniugale*”, kif jghid **Bersini**, “*rende la persona inabile al matrimonio, anche nell’ipotesi ... ... che al momento di contrarre le nozze abbia avuto la discrezione di giudizio sufficiente per un valido consenso*” (op. cit., p. 99).

Illi għal dak li jirrigwarda l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg, din il-Qorti tifhem li, fin-nuqqas ta' definizzjoni jew indikazzjoni fil-**Kap. 255**, dawn l-obbligazzjonijiet essenzjali huma dawk li fis-socjeta` Maltija dejjem u nvarjabbilment gew ritenuti bhala l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg.

Illi dawn huma “*the obligation concerning the conjugal act or carnal union, as bodily union and basis of procreation; the obligation of the community of life and love as an expression of the union between man and woman, mutual well-being, which is inseparable from the provision of an environment conducive to the reception and education of children; and the obligation to receive and bring up children within the context of a conjugal community. It is important to remember that these essential obligations must be mutual, permanent, continuous, exclusive and irrevocable so that there would be incapacity if one of the contracting parties should be, due to a psychological cause, incapable of assuming these obligations with these essential characteristics*” (**Viladrich, P.J.**, op. cit., p. 687).

Illi ta' l-istess portata huma s-sentenzi "**Anthony Gaffiero vs Juanita Gaffiero nee' Sultana**" (P.A. (VDG) 17 ta' Novembru 2000 u "**Anna Galea vs John Walsh**", (P.A. (VDG) tat-30 ta' Marzu 1995). Inerenti ghalhekk, f'dawn l-obbligazzjonijiet hemm l-obbligu tal-partijiet li jaghtu lilhom infushom lil xulxin fit-totalita` tagħhom sabiex tigi stabbilita bejniethom "*the community of life and love*".

Illi fl-ahharnett din il-Qorti tagħmel riferenza għal dak li nghad fis-sentenza fl-ismijiet "**Nathalie O'Toole vs Patrick O'Toole**" (P.A. (N.A.) 25 ta' Marzu 2002) fejn intqal li:-

"Il-kunsens moghti fiz-zwieg skond din l-istess gurisprudenza mhuwiex dak il-kunsens semplici rikjest fil-kuntratt in generali ghaliex il-kuntratt taz-zwieg huwa wieħed "sui generis" u ta' ordni pubbliku. Illi għalhekk il-partijiet f'kuntratt ta' zwieg mhux biss irid ikollhom il-kapacita' li jagħtu dak il-kunsens, izda li l-istess irid jigi moghti bl-aktar mod liberu u xjenti għal dak kollu li tirrikjedi r-rabta taz-zwieg. Il-kuntratt taz-zwieg għandu jigi apprezzat mhux biss bl-ghajnejn oggettivi tal-ligi, izda jrid isib is-sinifikat tieghu fir-relazzjonijiet ta' koppja u l-iskop ahhari taz-zwieg, cjoe' li tnejn minn nies jagħtu lilhom nfushom lil xulxin ad eskluzjoni ta' kollox u kulhadd. Meta għalhekk għal xi raguni jew ohra dak il-kunsens ma jkunx gie moghti bil-konoxxenza shiha ta' dak li jgħib mieghu z-zwieg, allura jinholoq dubju kemm dak il-kuntratt matrimonjali huwa wieħed validu."

Illi kif ingħad fis-sentenza "**Al Chahid vs Mary Spiteri**" (P.A. (RCP) 5 ta' Gunju 2002) inoltre l-kunsens irid ikun wieħed tali li permezz tieghu l-parti li tesprimih trid tkun konxja ta' l-obbligi, id-dmirijiet u r-responsabbiltajiet li ggib magħha l-hajja mizzewga bħalma huma l-elementi ta'unjoni permanenti, esklussiva u rrevokabbli.

Illi dawn il-principji kollha gew kkonfermati f'diversi sentenzi mogħtija minn din il-Qorti nkluzi "**Maria Rita Calleja vs Mohamed Ben Mohamed Khemiri**" (P.A. (RCP) 17 ta' Frar 2000); "**Nicolai Balzan vs Simone Cremona**" (P.A. (RCP) 9 ta' Marzu 2000); "**Ousama**

Sadalah vs Doris Tanti" (P.A. (RCP) 4 ta' April 2000); "**Josephine Gabriel vs Dr. Georg Sapiano et nomine**" (P.A. (RCP) 8 ta' Novembru 2000); "**Josette Lungaro mart Jesmond Lauro vs Jesmond Lauro**" (P.A. (RCP) I-1 ta' Frar 2001); "**Mazen Dadouch vs Maria Dadouch xebba Galea**" (P.A. (RCP) 22 ta' Marzu 2002); "**Albert Grech vs Josette Grech**" (P.A. (RCP) 30 ta' April 2002); "**Marco Tanti vs Catherine Azzopardi**" (P.A. (RCP) 30 ta' Mejju 2002); u "**Giulio Farrugia vs Raquel Anne Farrugia**" (P.A. (RCP) 29 ta' Mejju 2002); "**Suzanne sive Sue Rossi vs Benjamin sive Benny Bugeja**" (P.A. (RCP) 27 ta' Gunju 2002); "**Lorriane Zammit vs Gordon Zammit**" (P.A. (RCP) 27 ta' Gunju 2002); "**Mariella Balzan vs Oswan Murat Kiran**" (P.A. (RCP) 27 ta' Gunju 2002); u "**Ruth Formosa vs Ahmed Enan**" (P.A. (RCP) 27 ta' Gunju 2002) "**John Richards vs Mary Richards nee' Gatt**" (P.A. (RCP) 30 ta' Ottubru 2002); "**Hector Cassola vs Marguerite Cassola**" (P.A. (RCP) 30 ta' Ottubru 2002; "**George Ciantar vs Patricia Ciantar**" (P.A. (RCP) 31 ta' Ottubru 2002; "**Simon Camilleri vs Dr. Leslie Cuschieri et nomine**" (P.A. (RCP) 13 ta' Novembru 2002) fost ohrajn.

Illi l-azzjoni attrici qed issir ukoll a bazi ta' **l-artikolu 19 (1) (f) tal-Kap 255 tal-Ligijiet ta' Malta** fejn l-attrici qed tallega li l-kunsens taz-zewg partijiet kien hekk vizzjat.

Illi fil-fatt fl-**artikolu 19 (1) (f)** jinghad li z-zwieg ikun null:

"jekk il-kunsens ta' xi wahda mill-partijiet ikun inkiseb bl-eskluzjoni pozittiva taz-zwieg innifsu jew ta' xi wiehed jew aktar mill-elementi essenziali tal-hajja mizzewga, jew tad-dritt ghall-att taz-zwieg."

Illi dan is-sub-artikolu wkoll gie diskuss u ezaminat fis-sentenza "**Nicolai Balzan vs Simone Cremona**" minn din il-Qorti kif presjeduta (Cit. Nru. 1019/98/RCP – deciza fid-9 ta' Marzu 2000) u "**Mark Spiteri vs Susan Margaret Spiteri**" (P.A. (RCP) 27 ta' Frar 2001) u a skans ta' ripetizzjoni qed issir referenza ghall-principji hemm enuncjati. Illi *inoltre* fis-sentenza "**Theresa Taguri nee Spiteri vs Avukat Christopher Cilia et noe**" (Cit. Nru.

3130/96/NA – deciza P.A. (NA) fl-10 ta' Novembru 1999
gie ritenut illi:-

“Fl-interpretazzjoni ta’ dan is-sub-inciz gie ritenut mill-Qorti tagħna illi l-eskluzjoni pozittiva ma kellhiex necessarjament tirrizulta biss minn xi haga espressa direttament izda setghet tigi espressa bl-imgieba ta’ xi parti fil-perjodu mmedjatamente qabel u wara li jkun inkiseb l-istess kunsens.”

Illi ta' l-istess portata hija s-sentenza **“Josette Lungaro mart Jesmond Lauro vs Jesmond Lauro”** (P.A. (RCP) I-1 ta' Frar 2001); **“Joseph Gabriel vs Dr. Georg Sapiano nomine”** (P.A. (RCP) 8 ta' Novembru 2000); **“Carmen El Shimi għa’ Tanti vs Ibrahim Mohamed Mohamed Ibrahim El Shimi”** (P.A. (NA) 20 ta' Gunju 2000); **“Mary Rose Abder Rahim vs Esam Abder Rahim”** (P.A. (NA) 31 ta' Mejju 2000); **“Ousama William Hfez Sadallah vs Doris Dalli”** (P.A. (RCP) 4 ta' April 2000) u **“Albert Grech vs Josette Grech”** (P.A. (RCP) 30 ta' April 2002 Cit. Nru. 793/01/RCP) u diversi sentenzi li kkonfermaw l-istess principji u għalhekk issir riferenza ghall-istess.

Illi l-artikolu 19 (1) (f) tal-Kap 255 tal-Ligijiet ta' Malta jikkonsidra kemm is-simulazzjoni totali ('*colorem habens, substantiam vero nullam*') kif ukoll dak parpjali ('*colorem habens, substantiam vero alteram*') tal-kunsens.

Illi rigward it-tifsira tal-frasi *“eskluzjoni pozittiva taz-zwieg innifsu”*, jew kif magħruf ukoll bhala simulazzjoni totali, l-Qorti fil-kawza **“Bonnici vs Bonnici”** (P.A. 30 ta' Lulju 1982) qalet illi biex ikun hemm simulazzjoni totali jrid jigi ppruvat il-'*finis operis*' taz-zwieg gie effettivament eskluz mill-vera rieda ta' parti jew ohra, ghalkemm formalment tkun seħħet ic-celebrazzjoni taz-zwieg.

Illi fis-sentenza **“Cali vs Dr. Albert S. Grech nomine”**. (P.A. 22 ta' Gunju 1988) il-Qorti qalet illi jekk tmur ghaceremonja tat-tieg u nternament tissostitwixxi l-ideat tiegħek fuq x'inhu zwieg jew inkella xorx'ohra teskludi l-veru kuncett taz-zwieg, hi forma ta' simulazzjoni totali.

Fid-decizjoni “**Galea vs Walshi**” (P.A. 30 ta’ Marzu 1995) il-Qorti spjegat simulazzjoni bhala “meta l-atti, gesti jew kliem esterni ma jikkorrispondux ghall-kunsens intern li jkun inghata”. Illi fis-sentenza “**Muscat vs Borg Grech**” (P.A. - 14 ta’ Awissu 1995) il-Qorti spjegat il-kuncett ta’ simulazzjoni b’dawn il-kliem:-

“*Ghalhekk min esternament ikun wera li qed jaghti l-kunsens matrimonjali izda jkun internament u b’att pozittiv tal-volonta’ tieghu qed jichad il-kunsens ghal dak iz-zwieg ikun qed jissimula l-kunsens tieghu.*”

Illi kif gie nsenjat fid-decizjoni fi-ismijiet “**Francesco Teuma vs Luigi Camilleri et**”, (K. 1 ta’ Ottubru 1884 - Vol. X, p. 912) :-

“*a poter dedursi la invalidita dell’atto e’ necessario che risulti chiaro, che cio’ che si contrattava non era la yenta, ma una simulazione, cioe’ fictio seu ostensio falsi pro vero.*”

Illi fil-kawza “**Anthony Gallo vs Dr. Anthony Cutajar et nomine**” (P.A. (RCP) 28 ta’ Mejju 2002) inghad li “meta wiehed jitkellem dwar l-eskluzjoni taz-zwieg jew wiehed mill-elementi essenziali tieghu, wiehed irid jifli jekk il-kontendenti jew wiehed minnhom, allavolja hu kapaci jaghti l-kunsens validu taz-zwieg, pero’ bl-att tieghu qabel u fil-hajja mizzewga, jew bl-ommissjoni tieghu, eskluda a priori certu obbligi essenziali tal-hajja mizzewga, cjo’ ssimula lkunsens tieghu totalment fejn eskluda a priori z-zwieg, jew inkella fejn waqt il-kunsens hu jew hi eskludew xi wahda jew aktar mill-elementi essenziali tal-hajja mizzewga, u cjo’ saret simulazzjoni parzjali.”

Illi fil-fatt din il-Qorti taqbel ma’ l-istess definizzjoni u fil-fatt fis-sentenza “**Al Chahid vs Mary Spiteri**” (P.A. (RCP) 5 ta’ Gunju 2002 inghad li “wiehed jinnota li taht l-artikolu 19 (1) (f) trid issir distinzjoni cara bejn zwieg li jfalli minhabba cirkostanzi li jirrizultaw waqt iz-zwieg, u zwieg li jfalli ghax wiehed mill-partijiet minn qabel ma ta l-kunsens tieghu kien gja’ mentalment dispost li ma jottemprax ruhu ma’ xi wahda jew aktar mill-obbligi matrimonjali. Fl-ewwel

ipotesi hemm ir-ragunijiet li jaghtu lok ghas-separazzjoni u fit-tieni ipotesi hemm l-estremi tal-annullament taz-zwieg.”

Illi fil-fatt ghal dak li jolqot il-kuncett ta' “*l-eskluzjoni pozittiva ta' xi wiehed jew aktar mill-elementi essenziali tal-hajja mizzewga*”, u cjoe’ simulazzjoni parzjali, il-Prim’ Awla tal-Qorti Civili fil-kawza “**Abdel Wahed vs Dr. Yana Micallef Stafrace et**” (P.A. (NA) 14 ta’ Lulju 1994) elenkat l-element essenziali taz-zwieg bhala li jikkonsistu fil-“*komunjoni tal-hajja konjugali, l-indissolubilita’ tar-rabta taz-zwieg, id-dritt ghall-fedelta’ u d-dritt ghall-prokreazzjoni ta’ l-ulied*”. L-istess elementi gew ikkonfermati wkoll fil-kawza “**Aquilina vs Aquilina**” (P.A. (NA) 30 ta’ Jannar 1991) u fis-sentenza “**Grech vs Grech**” (P.A. (NA) 9 ta’ Ottubru 1990). Dawn huma wkoll l-elementi fil-ligi kanonika.

Illi l-komunjoni tal-hajja konjugali u l-‘consortium vitae’ tikkomprendi zewg elementi, u cjoe’ l-imhabba konjugali u r-responsabbilta` tal-familja. Kif qalet din il-Qorti fid-decizjoni “**Magri vs Magri**” (14 ta’ Lulju 1994):-

“Jekk din il-‘consortium vitae’ hija nieqsa, l-oggett innifsu tal-kunsens taz-zwieg huwa wkoll nieqes. Din il-‘consortium vitae’ tikkomprendi zewg elementi li huma l-imhabba konjugali u r-responsabbilta’ tal-familja.”

Illi fil-fatt l-element ta’ l-indissolubilita` taz-zwieg jehtieg li l-kunsens ikun ibbazat fuq rabta dejjiema bejn ragel u mara wahda, mibnija fuq il-fedelta’ u formazzjoni tal-familja. Il-Ligi Maltija tippresupponi ‘*iuris tantum*’ dan l-element ta’ indissolubilita’ fiz-zwieg.

Illi fil-fatt, **J. Edwards Hudson** (pg. 164-165), jispjega car li “*indissolubility can be excluded from consent in two different ways: either because the spouse, knowing the true nature of marriage, nevertheless contract with the understanding that he will have the option of dissolving the bond and recovering his former free status, or because the spouse formulates his own doctrine on marriage, from which the idea of indissolubility is absent*

and to which he adheres totally with both intelligence and will power.”

Illi wkoll, **D.J. Burns**, fil-kummentarju tieghu (“**Matrimonial Indissolubility: Contrary Conditions. A Historical Synopsis and Commentary**”. pg.151) jghid li: “*it is not necessary that this intention (i.e. li teskludi l-indissolubilita’) was formulated as an express agreement, it can be inferred either from an explicit declaration of one or both parties, or consequent on certain words or actions implying that effect, or as a result of the narration of the circumstances of the contract.*”

(ii) APPREZZAMENT TAL-PROVI.

Illi l-partijiet jirrizulta li zzewgu civilment fi Sqallija fit-13 ta’ Mejju 1991 wara li kienu ilhom jafu lil xuxlin mill-1989 meta l-attrici kellha ghoxrin sena u l-konvenut kelli tmintax. Il-konvenut huwa Sqalli u l-kontendenti fil-fatt iltaqghu waqt li l-attrici kienet fuq btala fi Sqallija. Huma zammew il-kuntatt ma’ xulxin anke wara li ntemmet din il-vaganza, liema relazzjoni jidher li damet ghal madwar sentejn, ghalkemm l-attrici tghid li “*ghaliha kienet biss avventura ta’ zghazagh li konna u qatt ma konna tkellimna serjament fuq zwieg.*”

Illi izda huwa car li kollox tbiddel meta l-attrici nqabdet tqila. Hawn jidher li saret pressjoni mill-familjari tagħha li ddecidew li ma kienx hemm triq ohra hlief li l-partijiet jizzewgu. Fil-fatt hekk sar u wara dan iz-zwieg il-koppja trasportat litteralment ruhha għal Sqallija. Dan jinsab ikkonfermat mix-xhieda ta’ missier l-attrici fejn jghid:-

“Qabel ma A saret taf li kienet tqila hija qatt ma kienet semmiet iz-zwieg.”

Illi ta’ l-istess portata u fl-istess linja hija x-xhieda ta’ hu l-attrici, Father Claudio Borg li jghid illi:-

“Wara sentejn jiena kont ircevejt telefonata mingħand ommi li kienet informatni li A kienet harget tqila. Il-genituri tieghi kienu haduha bi kbira. Ftit wara A u Bkienu

ddecidew li jizzewgu. Qabel ma kienet harget tqila ohti qatt ma kienet issemmi z-zwieg, u kien biss minhabba li hija kienet pregnant li zzewget.”

Illi jidher li minkejja li l-istess koppja kellhom tewmin il-konvenut qatt ma addatta ruhu ghall-hajja mizzewga u baqa' jghix hajja ta' guvni, mohhu biex igawdi mal-hbieb. Din it-tip ta' storja hija wahda minn dan it-tip li din il-Qorti tara ripetuta diversi drabi, fejn il-partijiet jidhlu ghal zwieg mhux biss bla preparamenti ta' xejn, izda purament minhabba li l-mara tkun harget tqila. Dan specjalment huwa hafna rilevanti u komuni ghal dawn l-ahhar snin. Jidher li l-kontendenti kienu kostetti jigu Malta għar-ragunijiet ta' xogħol, izda sfortunatament għal din il-koppja, il-konvenut jidher li kien milqut bil-vizzju tad-droga. Dan, u anke l-irresponsabbilita' tal-konvenut wassal biex l-attrici kellha ssorri anke mard serju, fejn l-unika għanjuna li sabet kien biss mingħand il-genituri tagħha, li kien jieħdu hsieb uliedha meta kienet qed tiehu kura medika. Barra minn hekk jidher li l-konvenut ha l-opportunita' waqt li l-attrici kienet rikoverata l-isptar ha l-flus li kellha l-bank. Huwa baqa' jabbuza mid-droga u mill-attrici, tant li din kienet kostretta titilqu. Fil-fatt il-partijiet isseparaw bonarjament fit-22 ta' Gunju 2000, u dan skond l-attrici sar anke biex tipprotegi lil uliedha. Jidher li llum dan il-kuntatt mat-tfal l-istess konvenut qatħgu tant li l-attrici ma tafx fejn jinsab.

Illi minn dan kollu din il-Qorti ma għandha l-ebda dubju li l-kunsens tal-partijiet kien vizzjat minhabba difett ta' diskrezzjoni ta' gudizzju fuq il-hajja mizzewga, u dan fis-sens li l-kunsens tagħhom ma kien liberu xejn. Anzi jidher li d-deċizjoni ta' zwieg kienet determinata biss minn haga wahda, u cjo' t-tqala ta' l-attrici, fejn kull element ta' *consortium vitae* kien nieqes fil-partijiet. Dan japplika partikolarment ghall-konvenut li tul il-konvivenza tieghu ma' l-attrici qatt ma addatta ruhu ghall-hajja matrimonjali u in verita' qatt ma mpenja ruhu ghall-istess.

Illi f'dan ic-cirkostanzi din il-Qorti thoss li a bazi tal-principji fuq enuncjati l-kunsens ta' l-attrici kien vizzjat a bazi ta' l-artikolu 19 (1) (d) tal-Kap 255, mentri dak tal-konvenut

kien vizzjat a bazi ta' l-artikolu **19 (1) (d) u (f) tal-Kap 255.**

III. KONKLUZJONI.

Illi ghalhekk ghal dawn il-motivi, din il-Qorti, **taqta'** u **tiddeciedi**, billi filwaqt li tichad l-eccezzjonijiet tal-kuraturi deputati, u dan in kwantu l-istess huma b'xi mod kontrastanti ma' dak hawn deciz, **tilqa' t-talba attrici** biss fis-sens hawn deciz, b'dan illi:-

1. Tiddikjara u tiddeciedi illi z-zwieg ikkuntrattat bejn l-attrici u l-konvenut fit-13 ta' Mejju 1991 huwa null u bla effett *stante* li l-kunsens ta' l-attrici kien vizzjat a bazi ta' l-artikolu **19 (1) (d) tal-Kap 255**, mentri dak tal-konvenut kien vizzjat a bazi ta' l-artikolu **19 (1) (d) u (f) tal-Kap 255.**

Bl-ispejjez jinqasmu bin-nofs bejn il-partijiet filwaqt li l-kuraturi deputati jithallsu skond il-ligi.

< Sentenza Finali >

-----TMIEM-----